

vesel. Mislil je na Lucijo in se je nadejal, da jo bo videl in ji odpustil.

Grofu se je naddijakon zahvalil za klateža in pismo in je sporočil, da je odredil po tolminskem

kaplanu, naj se najde takoj začasni upravitelj farne cerkve na Kneži.

Stefan Golja je ugibal na poti in je domislil:

»Neumnosti! Moja vest je čista!«

(Dalje v prihodnjem letniku.)

Notturmo.

Alojzij Res.

V Italiji sem ga spoznal. Bil je čudak. Z nikomer ni govoril, le redkokdaj se je nasmehnil in nas pogledal z očmi, ki so gledale tuj svet. Ko smo nekega lepega večera počivali v vasi sredi neizmerne beneške ravnin in so za nami žarele planine, je prisedel k meni v travo ob cesti z otožnostim smehljajem na obrazu. Z zamolklim glasom je govoril, vsaka beseda njegova, kakor je bila tiha in udušena, je vpila od osamelosti, ki ga je davila in se mu zagrizla v možgane in srce. Smehljaj je nenadoma ugasnil na njegovem trpečem, a lepem obrazu, le v očeh mu je še sijala večerna zarja, zastrta z otožnostjo njegove duše, ki je sanjala nadnaravni svet.

Potem ga nisem videl več in pozabil bi bil nanj, ako ne bi bil nekega dne prejel iz vojne bolnišnice ob Piavi pisma. Na rob je pripisala tuja roka, da je odpošiljatelj tisto noč podlegel ranam, ne da bi bil mogel oddati pisma, ki so ga našli v hladnem žepu.

V pismu pa je bil popir, z muko popisano, s to-le vsebino:

S široko razprtimi očmi je ležal Ivan Mrak na postelji. V sencih mu je razbijalo in slišal je utrip lastnega srca. Skozi odprto okno je gledala visoka črna stena, ki se je razraščala in se naslonila nanj z vso svojo ogromno težo. Zrak je bil tih, opojen z vonjem pomladanskih njiv in majske noči. Nekje v bližini je pel slavec z gorkim glasom in bela mesečina je sijala z motnim bleskom, ko da se je usipala skozi prozorno vodo.

V Mrakovi duši je bil mir, mir, ki duši in ne dá prostora topli misli, mir, ki prepleta možgane in leže kot svinec na srce. S tihimi, neslišnimi koraki so stopili tedaj v sobo otroci njegovega trpljenja. Skozi nočno tihoto je zabrnelo kot plahutanje peroti ranjenih ptic in slavec je umolknil. Pristopili so k njegovi postelji, da je jasno in točno ločil njih obraze, čutil gorki dih in videl blesk njih oči, ki so strmele vanj z brezmejnimi tihimi ognjem vdanih duš.

»Kdo vas je klical v tej nočni uri?«

Nepremično je ležal. Niti sklonil se ni na postelji, da bi jim segel v roké, dragim otrokom svojih sanj, niti pozdravil jih ni s toplim pogledom. Le bolesten usmev mu je igral okoli ust in v očeh mu je vstalo vprašanje: »Kdo vas je klical? Ne poznam vas več, ker ste mi tuji, tuji kot vsi ljudje. Jaz bi bil rad sam, razumete, sam s samoto svoje duše in moj duh se plazi po neznanih, daljnih cestah in išče skrivnosti, ki jih ni nihče razkril, neznano lepoto, ki je ni nihče zazrl. Pustite mi vrt mojih sanj, ki je samo moj, samo moj! Ali mi ga hočete oskruniti, ta moj paradiz, ta moj otok blaženih, nikomur znan, vsem tuj, drag le meni, ki sem ga ustvaril v dneh bridkosti in trpljenja... Kaj želite?«

Mirno so govorile oči, sovraštva ni bilo v njih in ne usmiljenja. Toda krog okoli njega se je strnil v eno, iz polteme je zažarela svetla postava iz davnih dni in njen obraz se je sklonil k njegovemu. Z drobno, belo rokó je pogladila njegove lasé kot nekoč in njena ustna so zašepetala:

»Kod si hodil, da te niso uzrle moje žejne oči? Dan za dnem, noč za nočjo te je iskala moja duša. Ni te bilo. Kje je dan, ko sem te videla prvič? Sedel si v glasni družbi nem in tih in videla sem, da si kljub vljudnemu nasmehu daleč proč od nas. Le zdajpazdaj ti je zagorelo v očeh kot stud... Neprestano sem te opazovala in če si za hip dvignil svoje oči, sem brala v njih, da si tujec med nami. Gabilo se ti je besedičenje tvojih tovarišev in tovarišic? Ne taji! Vse nekaj drugega si želel: izraza neizraznih globin, križanja misli in preliivanja duš. Daleč si bil od nas, a vendar si bil pri nas kot vklenjen. Ker če se je za hip užgala misel ali zasijalo čuvstvo v obraz, v oči, v besedo — ti ni ubežalo ničesar, ujel si vse v množici fraz in laži in čuden smehljaj zadovoljnosti, iz žgoče radovednosti, iz lakote po spoznanju porojen, je šinil čez tvoj obraz in oči...«

Vse tišji je postal njen glas, vse svetlejšje so zagorele njene oči:

»Tisti dan sem spoznala, da nas poznaš vse, da ti ne moremo skriti ničesar, da imaš naša srca v rokah, kjer jih opazuješ s hladnim pogledom, kot

raziskuje znanstvenik neznano stvar. — Od tistega dne me je objela čudna sila. Vabila me je k tebi, omamljala me je s tvojo bližino, a vsak moj pozikus, približati se ti, se je razbil ob tvojem ponosu, mrzlem in pekočem. Dal mi nisi gorke besede: ostala sem ti tuja...»

V tišino majske noči je jeknil zvon, njene besede so umrle, le njen obraz je drhtel od bolesti. Njene roke, te drobne, bele roke so se drgetaje zarile v njegove črne lase.

Ivan Mrak se je zganil.

»Ostala si mi tuja? Da, ne lažem ti: ostala si mi tuja. Kaj želiš od mene? Našel sem toplo besedo zate, ko si obnemogla, našel jo bom tudi v bodoče, a več, več ne morem dati!«

Njeno telo se je zlomilo, obraz je okamenel in zgrudila se je k njegovim nogam v noč.

Ivan Mrak se je sklonil na postelji. Dihal je težko. Kot v omotici je gledal vse to. Ali se mu blede? Zavpil bi bil rad, a krik mu je zamrl na suhih ustnih. Dahnil je komaj slišno:

»Koliko vas je še in kdo vam vé imena? Kaj želite? Imejte usmiljenje z menoj v tej uri bridkosti! Usmiljenje!«

Padel je nazaj na trdo zglavje, v mrzličnem ognju so mu žarele oči in prosile usmiljenja. Toda iz mraku se je utrgal nov obraz, visoka, vitka postava je sedla k njemu na rob postelje, da jo je spoznal, ko da bi jo zagledal ob belem dnevu.

»Zakaj nas podiš, ki te blazno ljubimo? Kaj smo ti storile? Kaj sem ti storila jaz, ki te ljubim, ljubim z vsem, kar imam, z vso silno ljubeznijo, ki jo zavračaš? Ali se še spominjaš trenutkov, ko sem se ti ponujala, da bi smela biti tvoj suženj? Ko sem ti z muko in s strašnim ponižanjem priznala, da sem vsa tvoja, z dušo in telesom? A ti si vse to molče odklonil, odklonil kakor odklanja človek nepotrebno, nadležno stvar...«

Slavec, ki je prej umolknil, je zopet zapel. Ivan je poslušal z zaprtimi očmi. Na njegovem obrazu je ležal strašen mir.

»So hipi, ko se mi zazdi, da me sovražiš, da se ti studim, a tvoj mirni pogled me pomiri: razumeš me in zato odpuščaš... Moj Bog, moj Bog! Zakaj je vzraslo v meni tako silno čuvstvo? Zakaj si ti edini človek, ki te ljubim, ki sem mu pokorna in vdana kot pes? Odgovora ne znam, le to vem, da sem ti hvaležna, neizrečeno hvaležna za vsako besedo, ki si jo vsadil v moje revno srce. Pokazal si mi pot navzgor, razodel doslej neznan lepote. Kako naj ti povrnem? Ti si govoril s človekom v meni, drugi vidijo v meni le žensko, ki naj jim uteši slo in omamo...«

Bliže k njemu je sklonila glavo, njene oči so se zapičile v njegove kot dva zublja.

»A kaj želiš ti? Ti! Kaj želiš od ženske, da bi jo mogel vzljubiti? Kakšna mora biti, da ji daš vse bogastvo svoje duše? Ti kruti človek! Kaj zahtevaš od nas? — Eno zavest imam, ki je sladka in ki ti jo vržem v obraz: da iščeš zaman, ker ni matere, ki bi rodila ženo za te, ni je in je ne bo, ki bi te mogla objeti, ki bi ti dala to, po čemer hrepeniš — — —«

Težko je izhropla zadnje besede. Sovraštvo je bilo v njih, s katerim ga je hotela udariti. Toda njegov obraz se ni zganil.

»Vem, vem, da je ti ne iščeš, vem pa, da tebe iščejo! Čemu? Da izkrvave kot jaz? V čistih rokah, neoskrunjenih, ti ponujajo svoja srca — a ti si nem, nem za vse! Ali nimaš srca?! — — —«

Ivan Mrak je počasi odprl oči. Isti mir, ki je ležal na obrazu, je sijal iz oči. Le na dnu je bila tiha otožnost.

»Nimam srca? Motiš se, če praviš, da ga nimam. Le želje njegove so tako brezmejne, da nisem našel še doslej človeka, ki bi me napojil.«

Tu se je nenadoma vzel in skoro kriknil:

»Vedi: žeja me po neskončnosti!«

V sobi je zazvenelo kot plahutanje peroti ranjenih ptic in v majsko noč je pel slavec, pel do jutra.

Jesen.

Sredi zelenega travnika
zlato drevó,
okoli zlatega drevesa
se bele ovčke pasó.

Pod zlatim drevesom
pastirček sedi,
smeje se: lešnike šteje
in misli na zimske dni.

O moja mlada nebesa!

Joža Lovrenčič.